

УДК 339.9:330.332.009.12

Н. Прокопенко
Л. КовальN. Prokopenko
L. Koval**ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
ЗАКОРДОННИХ ПІДРОЗДІЛІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ****INVESTMENT SECURITY AS A COMPONENT OF FINANCIAL SECURITY
OF FOREIGN SUBDIVISIONS OF ECONOMIC ENTITIES**

Стаття описує теоретичні та методологічні аспекти ідентифікації інвестиційної безпеки як частини фінансової безпеки іноземних підрозділів господарюючих суб'єктів. В роботі здійснено диференціацію трьох рівнів факторів, що впливають на формування інвестиційної безпеки. На основі узагальнення викладених положень побудовано модель взаємодії елементів інвестиційної безпеки як частину фінансової безпеки іноземних підрозділів господарюючих суб'єктів. Розроблену модель слід розглядати як модель сукупності фрагментів компонентів взаємодії підрозділів для гарантування фінансової безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека, інвестиційна безпека, методика оцінювання фінансової безпеки, ризики інвестиційної безпеки.

Статья описывает теоретические и методологические аспекты идентификации инвестиционной безопасности как части финансовой безопасности иностранных подразделений хозяйствующих субъектов. В работе осуществлена дифференциация трех уровней факторов, влияющих на формирование инвестиционной безопасности. На основе обобщения изложенных положений построена модель взаимодействия элементов инвестиционной безопасности как часть финансовой безопасности иностранных подразделений хозяйствующих субъектов. Разработанную модель следует рассматривать как модель совокупности фрагментов компонентов взаимодействия подразделений для обеспечения финансовой безопасности.

Ключевые слова: финансовая безопасность, инвестиционная безопасность, методика оценки финансовой безопасности, риски инвестиционной безопасности.

The article describes theoretical and methodological aspects of the identification of investment security as a part of financial security of foreign subdivisions of economic entities. In the article the differentiation of three-level factors which influence on the formation of investment security as a part of financial security of foreign subdivisions of economic entities is carried out. On the basis of summarizing of stated provisions a model of interaction of elements of investment security as a part of financial security of foreign subdivisions of economic entities is built. The developed model should be considered as one of a set of fragments of interaction components to guarantee financial security of foreign subdivisions of economic entities.

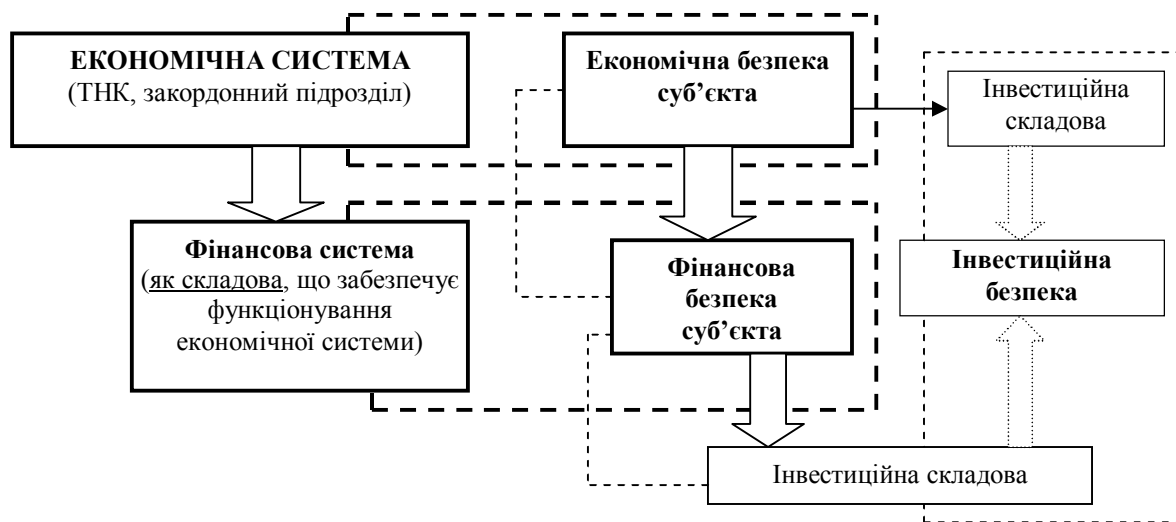
Keywords: financial security, investment security, methods of financial security evaluating, investment security risks.

Постановка проблеми. Удосконалення механізмів регулювання інвестиційної активності та інвестиційної діяльності є однією з ключових передумов виходу країни з кризового стану. Це обумовлює актуальність дослідження проблематики удосконалення фінансової діяльності закордонних підприємств суб'єктів господарювання та їх інвестиційної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління потоками капіталів та гарантування інвестиційної безпеки знайшли відображення у наукових працях вітчизняних вчених, серед яких: Барановський О. [1], Гордієнко В. [2], Герасимчук З. [3], Кириленко В. [4], Рогач О., Шнирков О. [8], Рой Л. [9], Руденко Л. [10] та ін. Дослідження зазначених науковців розкривають широке коло питань, що стосуються управління потоками капіталів, їх формування, особливостей управління за видами потоків капіталів (екстернальними, інтернальними), структури, факторів впливу, методичних принципів оцінювання. У той же час багато питань залишаються недостатньо глибоко висвітленими, а тому потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Оскільки більшість наукових праць присвячена дослідженню інвестиційної безпеки як на рівні держави, так і на рівні транснаціональних компаній, то цілком очевидно є потреба наукового обґрунтування сутності елементів інвестиційної безпеки в певному регіоні. Як у теоретичному, так і в методичному аспектах потребує вирішення питання фінансової складової інвестиційної безпеки. Враховуючи перелічені невіршені питання, **метою статті** є теоретичне обґрунтування системи управління потоками капіталів і нівелювання ризиків.

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна безпека досить часто розглядається як складова економічної безпеки, у зв'язку з чим ряд науковців, зокрема Єдинак В. Ю. [5], Кириленко В. І. [4], Соколова Я. Ю. [6] та інші оперують поняттям «інвестиційна складова економічної безпеки». Погоджуючись із необхідністю виокремлення інвестиційної компоненти в економічній безпеці, водночас вважаємо за доцільне розглядати останню у більш конкретизованому аспекті, виділяючи, окрім інвестиційної складової економічної безпеки, інвестиційну компоненту фінансової безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання. Різницю між зазначеними категоріями демонструє рис. 1.

Рис. 1. Системний підхід до розуміння інвестиційної складової фінансової безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання*

*Сформовано автором.

Обґрунтовуючи підхід до розуміння інвестиційної складової фінансової безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання, виходимо із поняття суб'єкта як економічної системи, обов'язковою умовою функціонування якої є фінансова складова. Відповідно, фінансова безпека є однією з невід'ємних складових економічної безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання і в ієрархії системи безпеки будь-якого суб'єкта відіграє більш значущу роль, ніж інвестиційна компонента.

Екстраполюючи це положення на мезорівень, можна стверджувати, що інвестиційна безпека закордонних підрозділів суб'єктів господарювання проявляється у двох аспектах:

- як чинник економічного зростання закордонних підрозділів суб'єктів господарювання;
- як складова фінансової безпеки, що відображає можливість ефективного вкладення інвестицій з метою стабільного функціонування фінансової системи ТНК.

Зазначимо також, що особливістю системи безпеки, зокрема економічної, будь-якого закордонного підрозділу суб'єкта господарювання є те, що жодну з її компонент неможливо розглядати відокремлено від іншої. Відповідно, інвестиційна безпека, проявляючись в інших складових економічної безпеки, зокрема фінансовій, взаємодіє з ними і, в свою чергу, впливає на їх стан. Виходячи із зазначеного, чітко виокремити «фінансову» компоненту з інвестиційної безпеки є досить складно. Для цього звернемося до системи інвестиційних ризиків, яка виступає як один із чинників формування інвестиційної безпеки.

Згідно з теорією фінансової науки інвестиційні ризики розглядаються як різновид фінансових ризиків, у зв'язку з чим цілком логічним є віднесення інвестиційної безпеки власне до системи фінансової безпеки. Як вид фінансових ризиків інвестиційні ризики включають такі підвиди: ризик упущеної вигоди (ризик настання непрямого фінансового збитку (неодержаний прибуток) у результа-

ті нездійснення якого-небудь заходу (наприклад, страхування, хеджування, інвестування і т. ін.), ризик зміни (зниження) прибутковості (виникає в результаті зменшення розміру відсотків і дивідендів по портфельних інвестиціях, за внесками і кредитами), ризик прямих фінансових втрат [7].

Розглянуті інвестиційні ризики формуються на нижчому ієрархічному рівні системи інвестиційної безпеки ТНК – на рівні закордонних підрозділів суб'єктів господарювання. Вони впливають на недоотримання інвестиційного доходу, що є джерелом формування фінансового потенціалу формування фінансової безпеки ТНК. Зростання ймовірності реалізації цих ризиків означатиме їх трансформацію у загрозу фінансовій безпеці ТНК.

Крім зазначених ризиків, слід брати до уваги також зовнішні загрози. Це: загроза зниження інвестиційної привабливості приймаючої країни, чинники політичної, соціальної та загальноекономічної стабільності, стан нормативно-правового забезпечення інвестиційних процесів тощо. Взаємодію відповідних чинників деструктивного та позитивного характеру зображено на рис. 2.

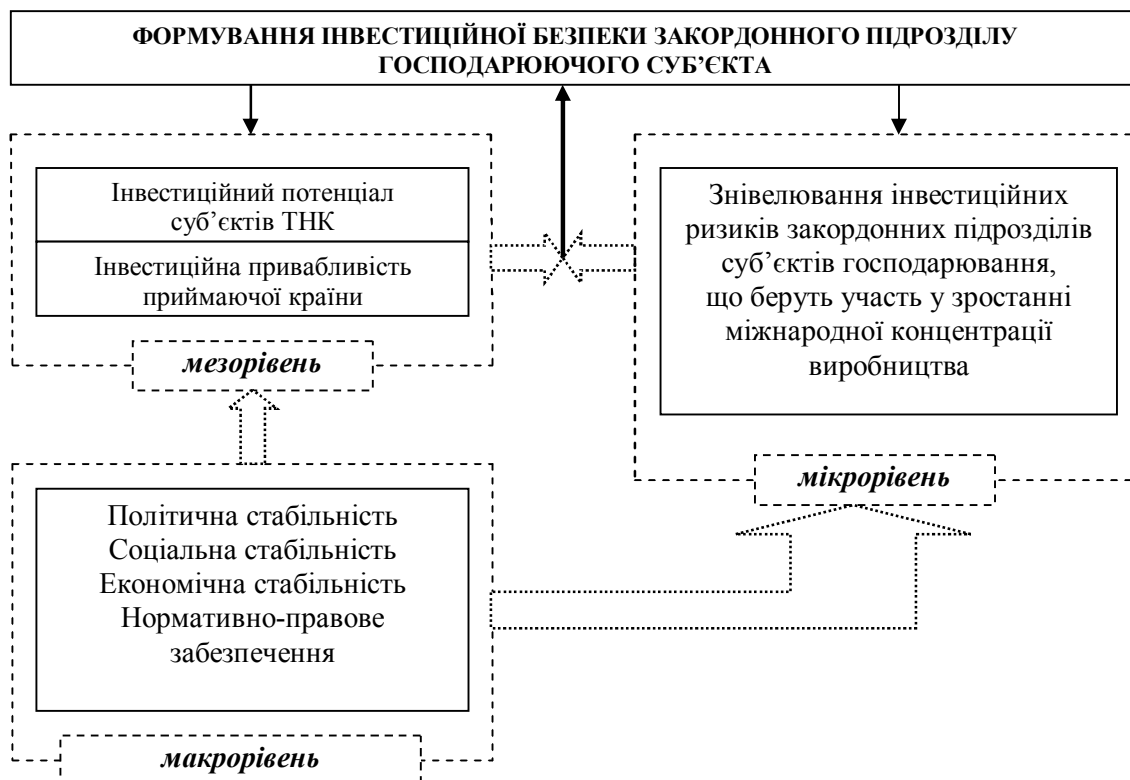

Рис. 2. Формування інвестиційної безпеки закордонних підрозділів господарюючих суб'єктів під впливом чинників на макро- мезо- та мікрорівнях*

*Сформовано автором.

Водночас наголосимо, що зазначені чинники макро- і мезорівня впливатимуть на інвестиційну безпеку закордонних підрозділів господарюючих суб'єктів вже як складову економічної безпеки ТНК, а тому, на нашу думку, в системі інвестиційної безпеки як складової фінансової безпеки ТНК доцільно розглядати чинники I, II та III рівнів (рис. 3).

Отже, фінансова складова інвестиційної безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання відображається через фінансові потоки, що пов'язані зі здійсненням інвестиційної діяльності у приймаючій країні і зосереджуються, по-перше, в інвестиційному капіталі, що надходить в об'єкти інвестицій і, по-друге, в інвестиційному доході, що одержують інвестори, які здійснюють свою діяльність у певній країні. Ці два види фінансових ресурсів, у свою чергу, відносяться до сукупності елементів, що формують інвестиційну складову потенціалу фінансової безпеки ТНК. Таким чином, як кількісні індикатори інвестиційної складової фінансової безпеки слід розглядати такі показники: 1) обсяг інвестиційного фінансового капіталу; 2) сума інвестиційного доходу, отриманого інвесторами, які, поряд з іншими факторами, відобразатимуть потенціал протидії загрозам фінансовій безпеці господарюючого суб'єкта.

З другого боку, інвестиційна безпека ТНК означає наявність середовища, яке сприяло б, по-перше, залученню інвестиційного капіталу (інвестиційна привабливість країни), і по-друге, ефектив-

ному його використанню. Сукупність цих чинників можна означити як «потенціал інвестиційної безпеки», який дорівнює інвестиційному потенціалу приймаючої країни. Водночас наголосимо на помилковості віднесення показника інвестиційного потенціалу приймаючої країни до системи кількісних індикаторів рівня інвестиційної безпеки, адже рівень інвестиційної безпеки формується в результаті порівняння потенціалу та негативного впливу деструктивного чинника (рис. 4).

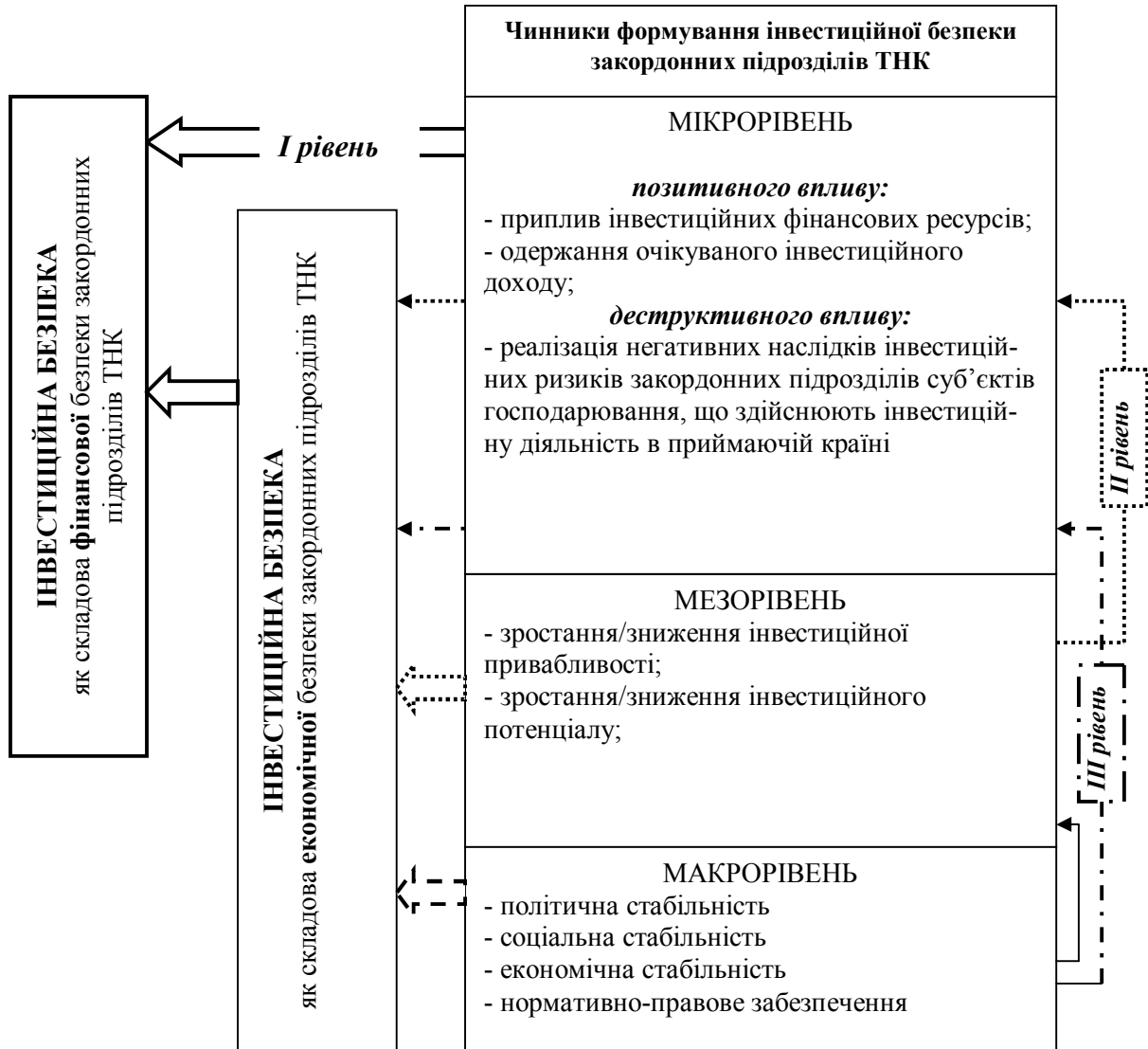

Рис. 3. Трирівнева диференціація впливу чинників на формування інвестиційної безпеки як складової фінансової безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання*

*Сформовано автором.

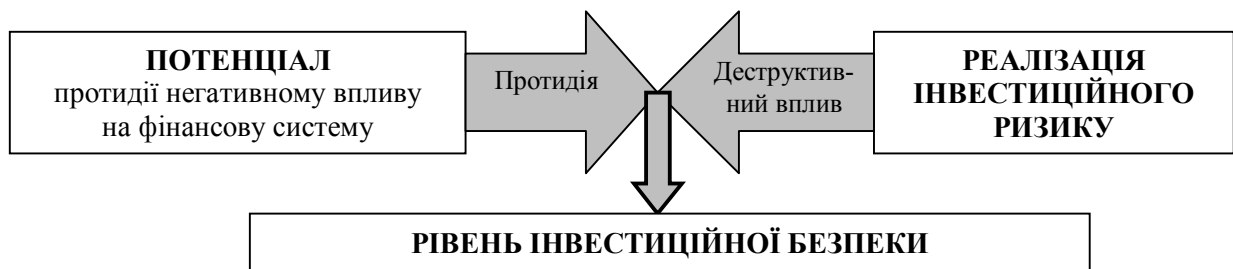

Рис. 4. Механізм формування рівня інвестиційної безпеки як складової фінансової безпеки закордонних підрозділів господарюючого суб'єкта*

*Сформовано автором.

Таким чином, для визначення рівня інвестиційної безпеки як складової фінансової безпеки суб'єкту господарювання слід:

- 1) кількісно оцінити рівень інвестиційного ризику методом визначення величини фінансових втрат від його реалізації;
- 2) кількісно оцінити потенціал протидії інвестиційному ризику на рівні приймаючої країни;
- 3) у випадку розбіжності в одиницях виміру показників, визначених на етапах 1-2, привести їх у зіставність (шляхом стандартизації даних);
- 4) співвіднести показник, визначений на етапі 1, із показником, визначеним на етапі 2.

Для більш точної оцінки пропонуємо як п'ятий етап здійснити оцінювання ймовірності реалізації інвестиційного ризику, а також ймовірності зміни потенціалу протидії інвестиційному ризику.

Узагальнення сформульованих положень дає підстави для побудови моделі взаємодії елементів інвестиційної безпеки як складової фінансової безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання (далі ЗПСГ) (рис. 5).

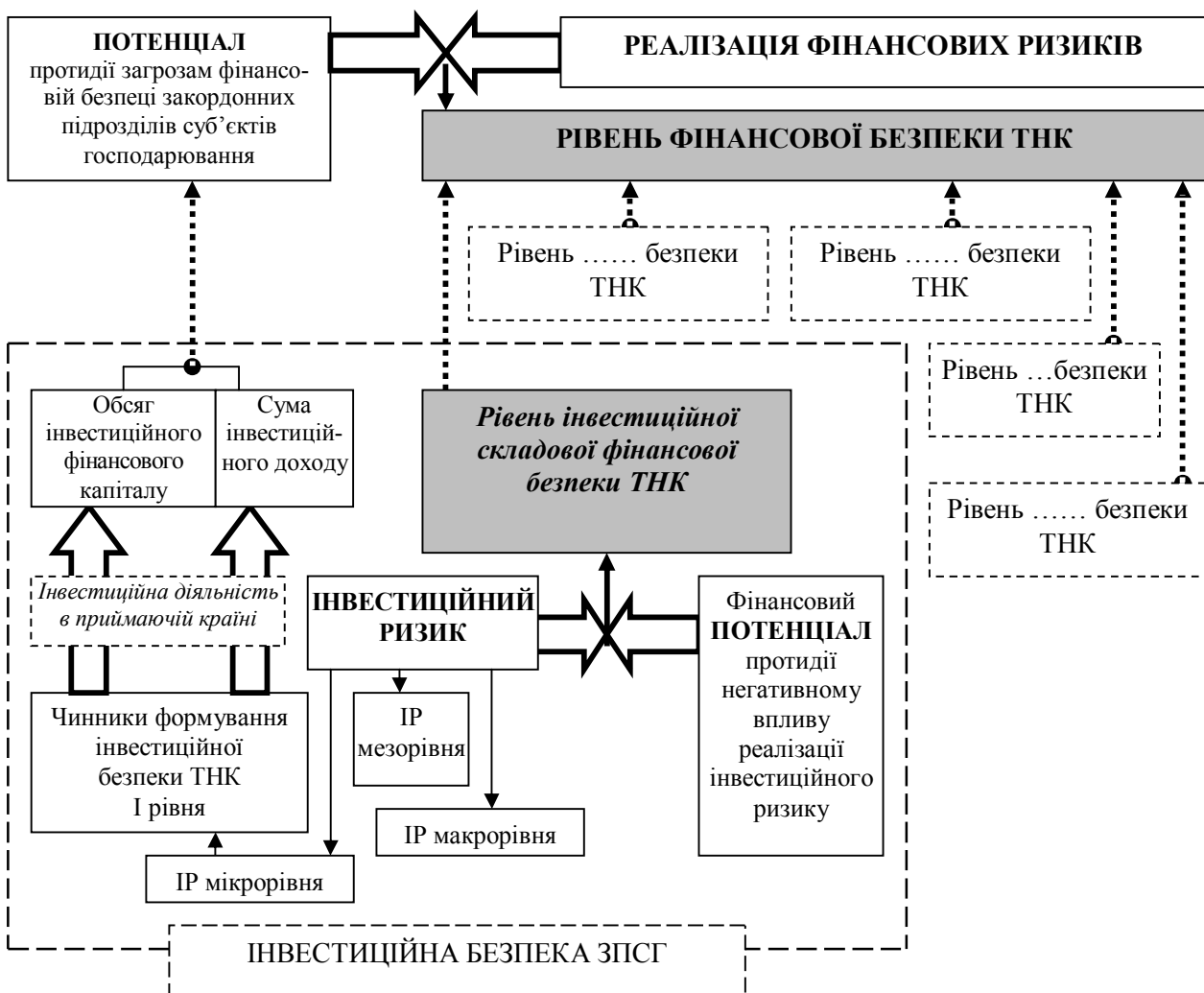

Рис. 5. Модель взаємодії елементів інвестиційної безпеки як складової фінансової безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання*

*Сформовано автором.

Розроблену модель слід розглядати як фрагмент моделі взаємодії складових фінансової безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання. Вона комплексно описує категорію інвестиційної безпеки ЗПСГ як складової її фінансової безпеки, що дає можливість сформулювати науково-обґрунтований методичний інструментарій оцінювання інвестиційної безпеки ТНК та створює відповідні передумови для формування комплексної методики оцінювання фінансової безпеки ТНК.

Висновки. Інвестиційна безпека ТНК є комплексною категорією, яку слід розуміти, з одного боку, як складову економічної безпеки, з другого, – як компоненту фінансової безпеки. Таке трактування інвестиційної безпеки закордонних підрозділів суб'єкта господарювання дозволяє врахувати інвестиційні аспекти фінансової безпеки. Використання запропонованої в статті моделі взаємодії елементів інвестиційної безпеки як складової фінансової безпеки ТНК як теоретичної бази в процесі формування методики оцінювання фінансової безпеки ТНК дає можливість сформулювати максимально повний перелік індикаторів інвестиційної безпеки закордонних підрозділів суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
2. Гордієнко В. П. Інвестиційна безпека як фактор розвитку інвестиційного потенціалу регіону / В. П. Гордієнко // Інвестиції : практика та досвід. – 2012. – № 15. – С. 7–9.
3. Герасимчук З. В. Інвестиційний потенціал регіону : методика оцінки, механізми нарощення : монографія / З. В. Герасимчук, В. Р. Ткачук. – Луцьк : Надстиря, 2009. – 232 с.
4. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки : монографія / В. І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
5. Єдинак В. Ю. Аналіз інвестиційної складової економічної безпеки України в умовах глобалізації та транснаціоналізації національної економіки / В. Ю. Єдинак // Економіка: реалії часу. – 2013. – № 4 (9). – С. 93–100.
6. Соколова Я. Ю. Инвестиционная компонента в системе отношений экономической безопасности : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 / Соколова Я. Ю. – Москва, 2002. – 141 с.
7. Захватова Н. М. Инвестиционная безопасность как составляющая системы экономической безопасности региона : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 / Захватова Н. М. – Москва, 2010. – 156 с.
8. Рогач О. Транснаціоналізація світового господарства та перехідні економіки / О. Рогач, О. Шнирков. – К. : Київ. ун-т, 1999. – 302 с.
9. Рой Л. В. Транснациональный капитал и экономика России / Л. В. Рой // Вестник МРУ. – 1996. – № 3. – С. 3–9. – (Серия 6. Экономика).
10. Руденко Л. В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій : монографія / Л. В. Руденко. – К. : Кондор, 2004. – 480 с.

References

1. Baranovs'kyu, O. I. (2004) Financial security in Ukraine (methodology of assessment and mechanisms of providing). Kyiv: KNTEU, 759 p.
2. Hordiyenko, V. P. (2012) Investment security as a factor of the development of regional investment potential. *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, (15), pp. 7–9.
3. Herasymchuk, Z. V. and Tkachuk, V. R. (2009) Investment regional potential: the method of evaluation, mechanisms of rise. Luts'k : Nadstyrya, 232 p.
4. Kyrylenko, V. I. (2005) Investment component of economic security. Kyiv: KNEU, 232 p.
5. Yedynak, V. Yu. (2013) The analysis of investment component of economic security of Ukraine in the conditions of globalization and transnationalization of national economy. *Ekonomika: realiyi chasu*, 4 (9), pp. 93–100.
6. Sokolova, Ya. Yu. (2012) Investment component in the system of economic security relations: thesis for PhD in Economy: 08.00.01. Moscow, 141 p.
7. Zakhvatova, N. M. (2010) Investment security as a component of the system of regional economic security: thesis for PhD in Economy: 08.00.01. Moscow, 156 p.
8. Rohach, O. and Shnyrkov, O. (1999) Transnationalization of woeld economy and transition economies. Kyiv: Kyivs'kyu universytet, 302 p.
9. Roy, L. V. (1996) Transnational capital in the economy of Russia. *Vestnyk MRU. Ser. 6. Ekonomika*, (3), pp. 3–9.
10. Rudenko, L. V. (2004) Capital flows management in modern business models of transnational corporations functioning. Kyiv: Kondor, 480 p.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2014.

Статтю представляє д.е.н., професор, зав. кафедри фінансів та банківської справи ПВНЗ «Європейський університет» Н. С. Прокопенко.